

KUDÜS'TE HAK İHLALLERİ

Kadriye Sınmaz

INSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Sınmaz, Kadriye. "Kudüs'te Hak İhlalleri", Araştırma 100, İNSAMER, Mayıs 2019.

Tarih boyunca semavi dinlerin uğruna mücadele ettiği Kudüs ve çevresi, Osmanlı sonrasında içine girdiği işgal sürecinde artan düzeyde hak ihlallerinin yaşandığı bir bölge olmuştur. Özellikle İngiliz işgali sırasında temel taşları döşenen Siyonist rejim İsrail'in 1948 yılında kuruluşundan itibaren burada yaşanan ihlaller, sistematik bir hâle dönüşmüştür. Kuruluş döneminde kentin batısını, 1967 yılından itibaren ise doğusunu işgal eden İsrail rejimi, aradan geçen 70 yılda Kudüs'te İslam medeniyetinin bütün izlerini silmek ve kentin Müslüman sakinlerini yıldırma için her türlü hukuksuzluğa imza atmıştır.

Kudüs'e yönelik ihlallerin tümü, kuşkusuz uluslararası hukuk normları ile Birleşmiş Milletler (BM) kararlarının ihlal edilmesinden oluşan hu-

kuk katliamının da en açık ifadesi olmuştur. Bu çalışmada, bu karmaşık hukuki ihlaller zincirini anlamada kolaylık olması açısından, genel çerikte olanlar "toplumsal ihlaller"; şahısların can ve mal güvenliğini doğrudan etkileyen ihlaller de "bireysel düzeyde ihlaller" olarak ele alınmıştır.

Toplumsal düzeyde yaşanan ihlallerin ana çerçevesini; kentin statüsüne yönelik Siyonist saldırırganlık, kentin nüfus yapısını dönüştürmeyi hedefleyen ihlaller, mülkiyet hakkının yok sayılması ve inanca yönelik ihlaller vb. oluşturmaktadır. Bireysel düzeydeki ihlallerin çerçevesini ise, bu kentin sakinleri olan Müslümanların canına kasteden uygulamalar konusundaki ihlaller oluşturmaktadır.

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

1. Toplumsal Düzeyde Yaşanan İhlaller

a) Kudüs'ün Statüsü

1947'de BM Genel Kurulu'nda Filistin topraklarının %55'inin Yahudilere, %45'inin Filistinlilere bırakılmasını öngören 181 sayılı "Taksim Planı" adı verilen bir karar alınmıştır. Karara göre Kudüs silahlardan arındırılacak ve idaresi için uluslararası bir yönetim kurulacaktır. BM'nin bu kararı ile Filistin topraklarının yarısından fazlası Yahudilere veriliyordu ancak bu dönemde Yahudiler Filistin nüfusunun sadece üçte birini oluşturmaktaydı ve toprakların da %7'sine sahipti. Ne var ki 1948'de Yahudiler ve Araplar arasında yaşanan savaşla birlikte, bahsi geçen uluslararası statü Kudüs'te hiçbir zaman hayata geçirilememiştir. 1948'de İsrail, Kudüs'ün batı kesimini, Ürdün de doğu kesimini işgal etmiştir. Bu işgallerle birlikte de Kudüs fiilî olarak ikiye bölünmüştür.

1967 yılında gerçekleşen ve "Altı Gün Savaşı" olarak bilinen savaşta ise İsrail, Kudüs'ün doğu kesimini ve Batı Şeria'nın tamamını işgal etmiştir.

1980'de ise İsrail, Kudüs'ü bir bütün olarak "ezeli ve ebedi" başkenti ilan etmiştir. İsrail resmî binalarını Kudüs'e taşıyarak burayı başkent olarak kullanmak istese de BM'nin 181 sayılı kararı gereğince uluslararası sistemde bu hamlesine destek bulamamış ve ikili diplomatik ilişkilerini Tel Aviv üzerinden yürütmüştür; ta ki 6 Aralık 2017 tarihine kadar.

ABD Kongresi'nde 1995 yılında alınan Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararı her ABD başkanı tarafından altı aylık periyotlarla ertelenmiştir. Ancak Donald Trump, adaylık sürecindeki vaadini hayata geçirerek 6 Aralık 2017'de bahsi geçen kararı onaylamış ve 15 Mayıs 2017 tarihinde ABD'nin İsrail elçiliği uluslararası hukuk hiçe sayılarak Tel Aviv'den Kudüs'e taşınmıştır. Trump'ın bu kararı uluslararası kamuoyunda tep-

kiyle karşılanmıştır. Bugün ABD dışındaki ülkeler İsrail ile diplomatik ilişkilerini Tel Aviv üzerinden yürütmeye devam etmektedir.

b) Yahudi Yerleşimciler

İsrail'in hukuku yok sayarak sürdürdüğü işgalini meşrulaştırabilmek için en önemli politikası, bölgedeki Yahudilerin sayısını arttırmaktır. Böylelikle hem Yahudilerin nüfusu artacak hem de artan nüfusun ev, iş yeri, ibadethane, hastane gibi ihtiyaçları karşılanarak şehrin fizikî görünümü değiştirilecektir.

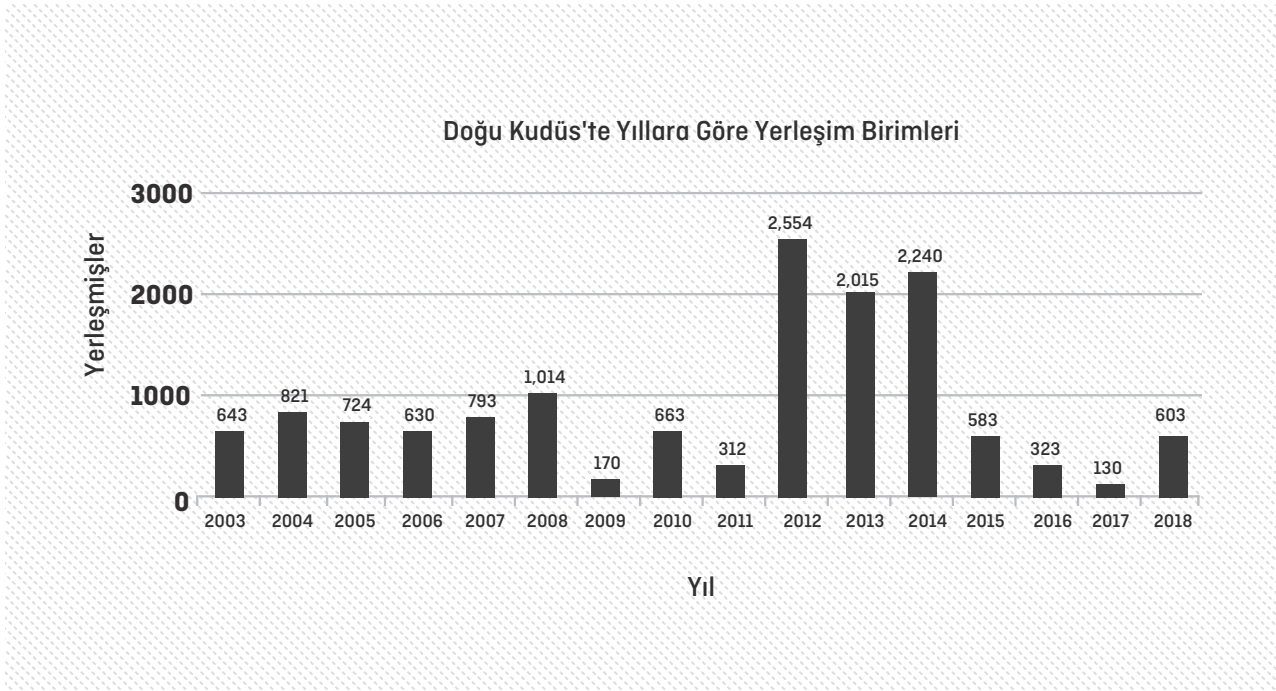
İsrail'in bölgedeki varlığı "işgal ve/veya ilhak yoluyla bir topluluğun veya devletin başka bir devlete ait toprağı elde edemeyeceğine" yönelik uluslararası hukuk teamüllerinin ihlali iken Yahudi yerleşimcilerin sayısının arttırılması, bu ihlalin ileri boyutlara taşınması anlamına gelmektedir.

Yahudilerin bölgeye göçü Balfaour Deklerasyonu (1917) ile başlamıştır. Özellikle Siyonist bir Yahudi olan Herbert Samuel'in 1920'de Kudüs'e vali olarak tayin edilmesi, Siyonist emellerin gerçekleştirilmesi için önemli bir adım olmuştur. Günümüzde Doğu Kudüs'te 520.000 Yahudi işgalci ve yaklaşık 420.000 Arap Müslüman yaşamaktadır.

Nüfusun %50'den fazlasını oluşturan Yahudilerin bölgede yaşamaları için inşa edilen yerleşim birimleri, her biri hak ihlallerinin bir çeşidi olan farklı yollarla elde edilen topraklar üzerinde bulunmaktadır. Filistinlileri göçe zorlama ve mülkiyet hakkı ihlallerinin farklı boyutları, bu yollardan sadece birkaçıdır.

c) Filistinlilere Yönelik Sürgün Politikaları ve Geri Dönüş Hakkının Yok Sayılması

Filistin'den en yoğun göçler, 1948 ve 1967 yıllarında gerçekleşen Arap-İsrail savaşlarının ardından yaşanmıştır. 1948'de 80.000'i Kudüs'ün

Kaynak: Peace Now

batı kesimlerinden olmak üzere yaklaşık 750.000, 1967’de ise 500.000’den fazla Filistinli ülke içinde yerinden edilmiş veya çevre ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

Günümüzde Gazze’de 1,3 milyon, Batı Şeria’da 828.000 kişi yerinden edilmiş durumda, zor şartlar altında hayatta kalmaya çalışmaktadır. Ürdün, Lübnan ve Suriye yoğunlukta olmak üzere Arap ülkelerinde 5 milyonun üzerinde, dünyanın diğer bölgelerinde de en az 1 milyon Filistinli mülteci yaşamaktadır.

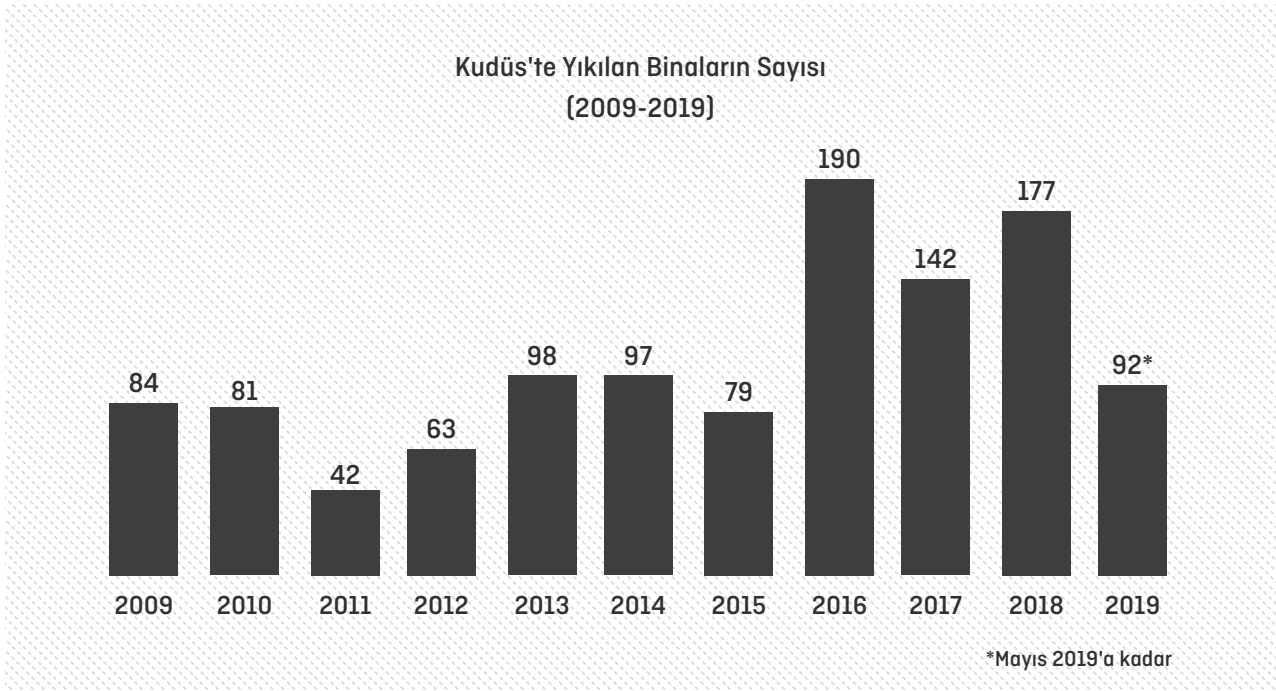
Dünyanın farklı bölgelerinde yıllardır mülteci durumunda yaşayan yaklaşık 8 milyon Filistinlinin geneline bakıldığında bu insanların zorla sürgün edildikleri Filistin topraklarına dönme iradesini sürdürdükleri ve “Filistinlilik” kimliğine aidiyetlerini kaybetmedikleri görülmektedir. Geri dönme hakkı, uluslararası hukukta dayanağı olan bir haktır. BM Genel Kurulu’nun aldığı 194 sayılı karar ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 13. Maddesi’ne göre, mültecilerin geri dönme hakkı vardır ve bu hakkını kullanmak isteme-

yen ve maddi zarara uğrayan kişilerin zararları karşılanacaktır. Fakat 71 yıldır bu hakkı hiçbir Filistinli mülteci kullanamamıştır ve mülteci durumuna düşen Filistinlilerin sayısı da her geçen gün artmaktadır.

Uluslararası hukukun işgal devleti İsrail’in bütün hukuksuz uygulamaları karşısında atıl kalışına rağmen Filistinliler hak taleplerinden hiçbir zaman vaz geçmemişlerdir. Bu amaçla da son olarak 30 Mart 2018’de Büyük Dönüş Yürüyüşü gösterilerini başlatmışlardır. İsminden de anlaşılacağı üzere en önemli amacı mültecilerin geri dönüşünün sağlanması olan gösterilere, işgal rejiminin gerçek mermilerle müdahalesi sonrasında 299 kişi hayatını kaybetmiş, 30.000’den fazla kişi de yaralanmıştır.

d) Mülkiyet Hakkı İhlalleri

İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 17. Maddesi’nde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu, hiç kimsenin keyfi olarak bu haktan yoksun bırakılmayacağı ifade edilirken 12. Madde ise konut dokunulmazlığını konu almaktadır.

Kaynak: OCHA

Kişilerin temel haklarından biri olan mülkiyet hakkı, farklı boyutlarıyla işgalci İsrail yönetimi tarafından ihlal edilmekte, Filistinlilerin evlerini bırakarak topraklarını terk etmeleri için çeşitli baskılar uygulanmaktadır.

Filistinli Arapların kendi aralarında konut satışının yasaklanması, ikamet ve oturma izinlerinin keyfî olarak iptal edilmesi, kişi miras kalan mülkte oturmuyorsa miras hakkından men edilmesi, Filistinlilere ait evlerin yıkılması, işgal rejimi tarafından uygulanan başlıca mülkiyet hakkı ihlalleridir.

Siyonist rejimin 1948'den bu yana sürdürdüğü Filistinlilere ait evleri yıkarak yerleşim birimlerine alan açma siyaseti, bölgede yaşayan Müslümanlar için en önemli mağduriyet yöntemlerinden biri olagelmıştır. Bu yıkımlar başlıca üç şekilde uygulanmaktadır. İlki ceza amaçlı gerçekleştirilen yıkımlardır. İntihar eylemi düzenleyen veya farklı gerekçelerle suçlanan kişilerin ailelerine veya akrabalarına ait evler, bu kişileri cezalandırmak için yıkılmaktadır. Yıkımların %5 kadarı bu şekilde olurken %35'i

ise idari yıkımlardır. İsrail, kendi mülkleri üzerine ev veya herhangi bir bina inşa etmek isteyen Filistinlilerin belediyeçilik işlemlerini zorlaştırarak ruhsat alınmasını neredeyse imkânsız hâle getirmektedir. Bu sebeple “kaçak” binalar yapmak zorunda kalan Filistinlilerin evleri Siyonist rejim tarafından yıkılmaktadır. Binanın ruhsatsız olduğu gerekçesiyle yapılan yıkımlarda Siyonist rejim, ev sahibinden yüklü miktarda yıkım bedeli talep ettiği için bazen kişilerin evlerini kendi elleriyle yıktıkları bilinmektedir.¹ Yıkımların %65'i de İsrail saldırıları esnasında keyfî şekilde gerçekleştirilen askerî yıkımlardır.

Batı Şeria'da son 10 yılda (2009-2019) 5.972 bina İsrail yönetimi tarafından yıkılmıştır. Bu yıkımların %19'u (1.145) Doğu Kudüs bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Yıkımlar sebebiyle 9.320 kişi yerinden edilmiş, 77.294 kişi de farklı boyutlarla yıkımlardan etkilenmiştir.²

2018 yılında gündeme gelen Han el-Ahmer köyünün yıkılması kararı, İsrail'in yıkımlar konusundaki pervasızlığını gözler önüne seren en son örneklerden biridir. Han el-Ahmer, Mishor

Adumim ve Kfar Adumim Yahudi yerleşim birimleri arasında kalan, 35 barakada 190 kişinin yaşadığı ve çevre köylerden gelenlerle birlikte 170 çocuğun eğitim aldığı okulun da bulunduğu bir köydür. Köyün yıkılmasıyla bahsi geçen iki Yahudi yerleşim birimi birleştirilerek bölgenin Kudüs'le bağlantısının kesilmesi planlanmaktadır. Uluslararası kamuoyundan yükselen tepkiler sebebiyle yıkım gerçekleşmemiş olsa da İsrail'in bu meseleyi tekrar gündeme getireceğine şüphe yoktur.

e) İnanç ve İbadet Özgürlüğüne Karşı Yapılan İhlaller ve Kutsala Saldırı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. Maddesi ve diğer birçok uluslararası hukuku düzenleyici metin, herkesin din ve vicdan hürriyeti bulunduğunu, kişilerin dinî ritüellerini yaşamakta özgür olduklarını ifade etmektedir.

İsrail, Kudüs'ün doğu kesimini işgal ettiği 1967 yılından itibaren Mescid-i Aksa ve onun da içinde bulunduğu Harem bölgesinde inanç ve ibadet özgürlüğüne yönelik sayısız ihlalde bulunmuştur.

1969'da Avustralyalı fanatik bir Hristiyan olan Michael Rohan, Mescid-i Aksa'yı kundaklamış ve bu saldırı sonucu mescidin üçte biri kullanılamaz hâle gelmiştir. 1980'de Meair Kahana örgütünün Aksa'ya yerleştiği bomba patlamadan bulunmuş, 1983'te üzerinde patlayıcılar bulunan 50 kişilik bir grup son anda fark edilmiş, 1985'te Alman başbakanın bölgeyi ziyaret edeceği günlerde bulunan zaman ayarlı bomba, patlamadan etkisiz hâle getirilmiştir. Siyonist İsrail yönetimi, Aksa'ya zarar verme girişimlerinden sadece birkaçı olan bu eylemlere ve eylemcilere ceza vermek bir tarafa bilhassa destek olmuştur.

Müslümanlar için kutsal kabul edilen Mescid-i Aksa Camii'nde Yahudilerin ibadet etme girişimi, ihlallerin bir diğer boyutudur. İlk defa 1969'da 25 kişilik bir grup Aksa'ya girmiş, 1976 yılında da bazı

Yahudi grupların burada ibadet edebileceklerine dair bir karar alınmıştır. 1990 yılında Yahudilerin Harem bölgesinde gerçekleştirdiği tören esnasında bir İsrail askeri 20 Müslüman'ı katletmiştir. Bahsi geçen ihlaller İsrail yönetiminin üst kademelerince de gerçekleştirilmektedir. Bu konuda en büyük tepki alan girişim ise, 2000 yılında Ariel Şaron'un beraberindeki grupla Aksa'ya girmeye çalışması olmuştur. Bu olay üzerine yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği Aksa İntifadası başlamıştır. 2010 yılında Mescid-i Aksa'nın Müslümanlar ve Yahudiler tarafından ortak kullanımına izin veren kararın ardından, İsrail polisinin korumasıyla üst düzey İsraili yetkililer düzenli aralıklarla Harem bölgesine girmeye başlamıştır.

Yahudiler polisin korumasıyla Müslümanların kutsal toprağına girebiliyorken Müslümanların camiye girişlerine kısıtlamalar getirilmektedir. Özellikle Aksa İntifadası'nın ardından güvenlik gerekçesiyle 45 yaşın altındaki Filistinli Müslüman erkeklerin camiye girişlerine izin verilmemekte, cami girişlerinin Müslümanlar tarafından kullanımı keyfi olarak engellenmektedir.

İsrail 1967'den bu yana farklı periyotlarda Yahudilere ait kalıntılar bulabilmek gerekçesiyle Mescid-i Aksa'nın altında kazı çalışmaları yürütmektedir. Bugüne kadar sadece İslam tarihi ve Roma döneminden kalma kalıntıların bulunduğu kazılar sırasında birçok evin, tarihî eserin ve okulun temeli zarar görmüş, binaların duvarlarında çatlaklar oluşmuştur. Aksa Camii de kazılardan zarar görmüştür. 1979'da yer altındaki tüneller doğu ve batı şeklinde ikiye ayrılmıştır. Ayrıca yer altında bir de Yahudi ibadethanesi açılmıştır.

2011 sonrasında Arap Baharı ve ardından yaşanan savaşlar, İslam dünyasının ilgisini Filistin'den başka bölgelere çevirmiştir. Bugün hem İslam dünyasının Filistin meselesine ilgisizliği hem de Trump'ın Siyonist İsrail yönetimine verdiği siyasi ve ekonomik destek sebebiyle kazılar yoğun bir şekilde sürdürülmektedir.³

2. Bireysel Düzeyde Yaşanan İhlaller

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Cenevre Sözleşmeleri, Uluslararası Ceza Mahkemesi kurucu metni olan Roma Statüsü, İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (1984), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (1979), BM Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme (1989) gibi temel uluslararası hukuk metinleri, insan hakları konusundaki bazı temel ilkeleri tanımlamaktadır:

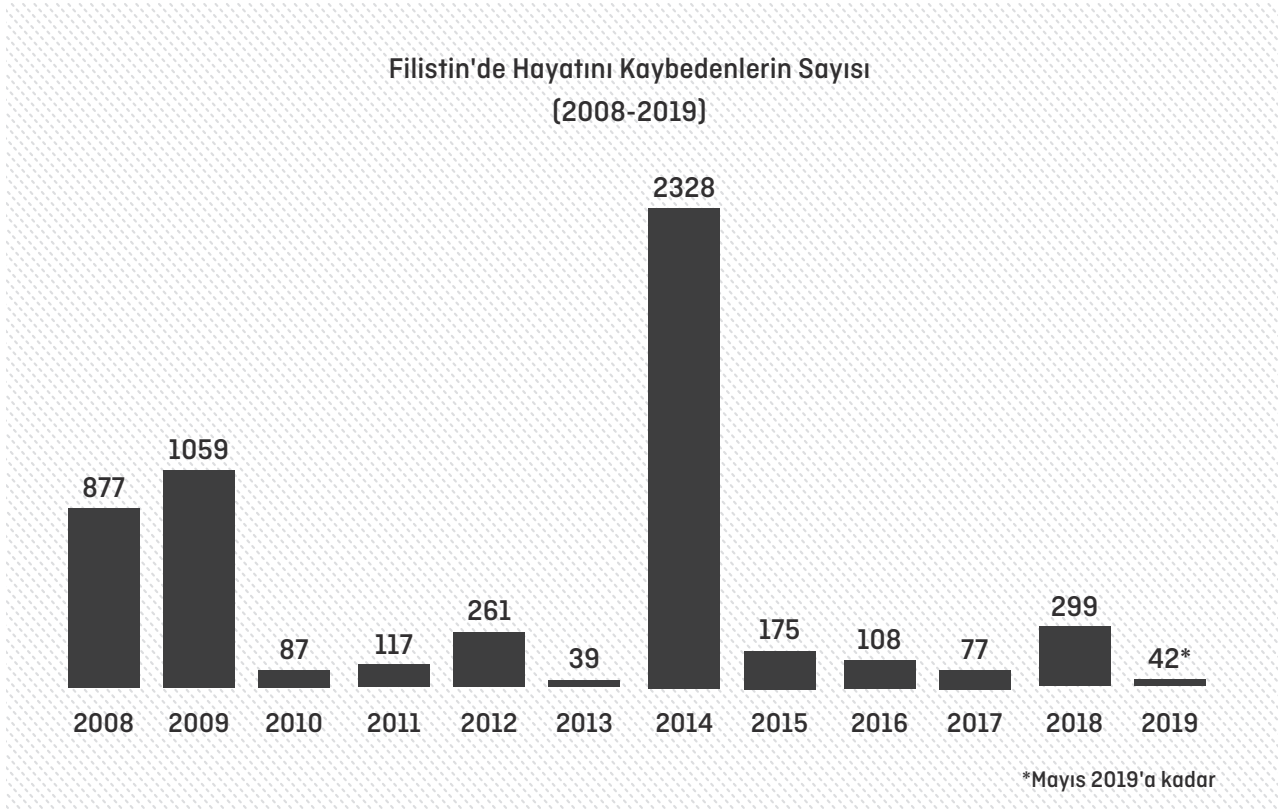
- Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş fark etmeksizin eşit bir şekilde yaşama hakkına sahiptir.
- Hiç kimse keyfî olarak tutuklanamaz. Tutuklanan kişiler özgür ve adil bir mahkemede yargılanma hakkına sahiptir.

- Savaş veya barış, hangi koşul altında olursa olsun, kişilere işkence yapılamaz, onur kırıcı ve zalimane davranışta bulunulamaz.
- Savaşlarda kadın ve çocuklar başta olmak üzere sivil halk koruma altına alınarak öldürme, yaralama, işkence, tutuklama gibi hak ihlallerine uğramaları engellenmelidir.

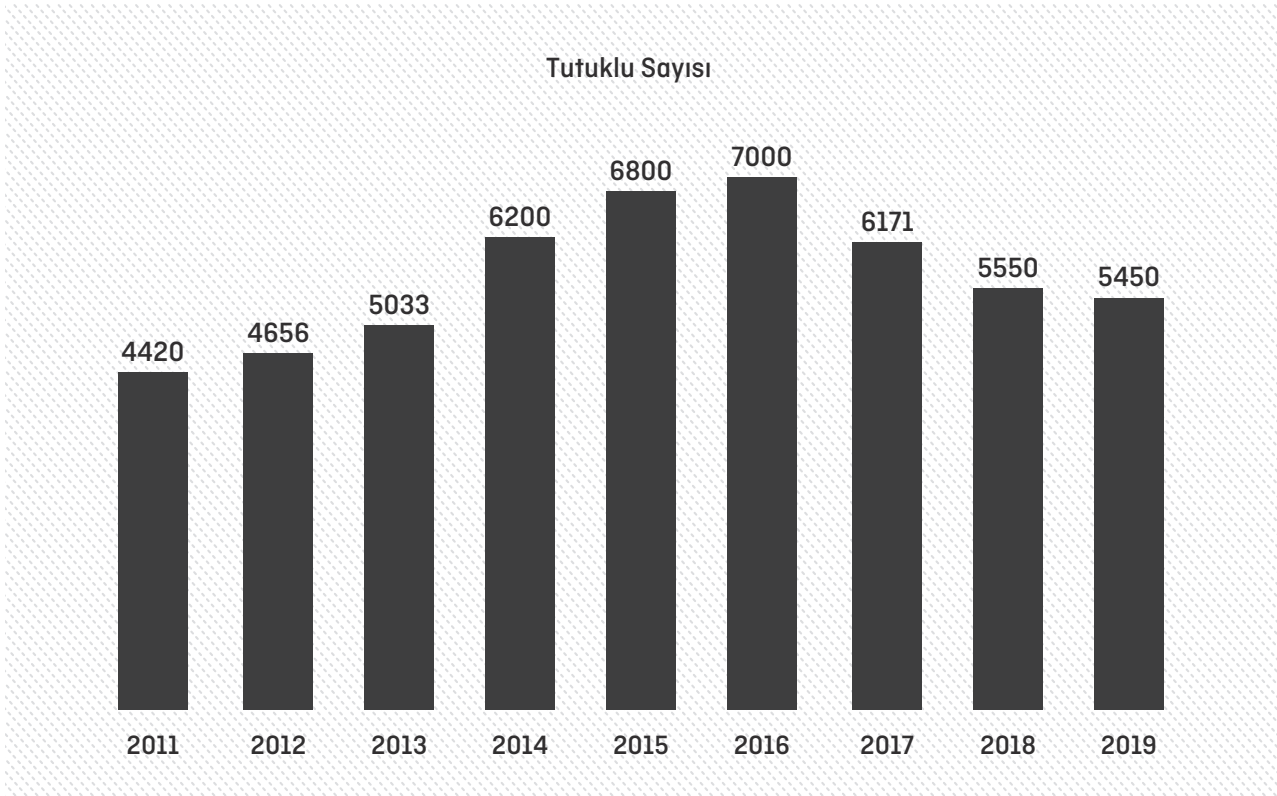
İsrail, toplumsal düzeyde gerçekleştirdiği ihlallerin yanı sıra yaşam hakkı, serbest dolaşım ve özgürlük hakkı, eğitim alma hakkı, toplanma ve gösteri yapma hakkı gibi bireysel düzeydeki hakları da onlarca yıldır en ağır şekilde ihlal etmektedir.

a) Yaşam Hakkı İhlalleri veya Ölümler

İsrail 1948'den itibaren; 254 kişinin hayatını kaybettiği Deir Yasin katliamı (1948) ve 2.000'den fazla kişinin hayatını kaybettiği Sabra ve Şatilla

Kaynak: OCHA

Kaynak: *Addameer*

(1982) katliamları gibi birçok katliam gerçekleştirmiştir. 2000 yılında başlayan Aksa İntifadası'ndan sonra 2009 yılına kadar 7.000'den fazla Filistinli, İsrail tarafından öldürülmüştür.

Son 10 yılda da İsrail tarafından Gazze'ye üç büyük saldırı düzenlenmiştir. Bu saldırıların ilki, 2008 sonunda başlayıp 2009 başında biten "Dökme Kurşun Operasyonu"dur. 2012 yılındaki "Bulut Sütunu" ve 2014 yılındaki "Koruyucu Hat" operasyonları da İsrail'in bölgeye yönelik diğer büyük operasyonlarıdır. Bu saldırılarda en az 4.000 Filistinli öldürülmüştür.

2018'de ise Büyük Dönüş Yürüyüşü'ne katılan 55'i çocuk olmak üzere toplam 299 kişi İsrail güçlerince öldürülmüş, en az 30.000 kişi de yaralanmıştır. BM İnsan Hakları Konseyi'nin araştırma komisyonu raporuna göre, Büyük Dönüş Yürüyüşü'ne katılan sivil ve silahsız protestocular -engelli, çocuk, gazeteci, sağlık çalışanları da dâhil

olmak üzere- İsraili keskin nişancılar tarafından öldürülme veya sakat bırakılma kastıyla vurulmuştur.⁴ Gösterilerde yaralanan 30.000 kişinin bir kısmı ayakta tedavi edilecek yaralar olsa da bir kısmı BM raporunda da ifade edildiği gibi sakat bırakma kastıyla vuruldukları için kol, bacak, göz gibi uzuv kayıpları yaşamıştır. Rapora göre, tespit edilen bu olaylar, savaş suçu kapsamına girebilecek niteliktedir.

Son sekiz yılda İsrail hapishanelerinde tutulan Filistinli sayısı 4.000 ila 7.000 arasında değişmektedir. Hâlihazırda tutuklu bulunan 5.450 kişiden 48'i kadın, 205'i ise çocuktur.

Siyonist İsrail yönetimi "idari tutukluluk" adı altında dünyada benzeri olmayan hukuksuz bir uygulamaya imza atmaktadır. İdari tutukluluk kapsamında gözaltına alınan kişiler, haklarında herhangi bir suçlama olmaksızın bir aydan altı aya kadar tutulabilmektedir. Askerî mahkemeye

çıkarılan kişilerin, haklarında hiçbir suç isnadında bulunulmaksızın, yalnızca güvenliği tehdit ettikleri gerekçesiyle tutukluluk süreleri beş yıla kadar uzatılabilmektedir. İsrail hapishanelerinde hâlihazırda 497 kişi “idari tutuklu” olarak tutulmaktadır.

Tutuklular yetersiz sağlık hizmeti, aile ziyaretlerine kısıtlama ve engelleme, hücre hapsi, idari tutukluluk gibi birçok hukuksuzlukla karşı karşıyadır. İşgal devletinin bu hukuksuz uygulamalarına karşı Filistinli tutukluların en yaygın ve tek tepki yöntemi ise bireysel veya toplu açlık eylemleridir.

c) İşkence ve Kötü Muamele

İşkence, İsrail’de 1987-1999 yılları arasında yasal bir uygulama olmuştur ve İsrail, işkenceyi yasal kabul eden tek ülke olarak tarihe geçmiştir. 1999’da Yüksek Mahkeme işkencenin yasal olmadığı kararını almıştır. İsrail’de İşkenceyle Mücadele Kamu Komitesi’ne göre (*Public Committee Against Torture in Israel*) 1999’a kadar sorguya alınan herkes işkencenin en az bir türüne maruz kalmıştır. Bu süreçte binlerce kişiye işkence edilmiştir.⁵ 1967’den bu yana İsrail hapishanelerinde en az 200 kişi işkence sebebiyle hayatını kaybetmiştir.⁶

BM’nin yayımladığı bir araştırma raporuna göre, İsrail 200 farklı türde işkence yöntemini hâlen kullanmaktadır. İşkence, fiziksel ve psikolojik olarak sınıflandırılmıştır. Psikolojik işkence daha az zararlı gibi algılansa da her iki işkence çeşidi de mahkûmları serbest bırakıldıktan uzun süre sonra bile tramvatize edebilmektedir.⁷

Uykusuz bırakma, aile bireylerine zarar vermekle tehdit etme, dayak, deriyi delme gibi fiziksel şiddetin farklı şekilleri, cinsel saldırı, saatlerce zincire bağlama, aşırı sıcak ve aşırı soğukta bırakma, hava ve güneşin çok az girdiği yaşama elverişli olmayan hücrelerde tutma gibi birçok işkence şekli hâlen

İsrail hapishanelerinde uygulanmaktadır. Yüksek Mahkeme 1999 yılında işkenceyi yasaklamasına rağmen, İsrail Güvenlik Ajansı’na (ISA/Shin Bet/Shabak) yüzlerce işkence şikâyeti ulaşmaktadır. Fakat bugüne kadar bu şikâyetlerle ilgili hiçbir cezai işlem uygulanmamıştır.⁸

d) Çocuk Haklarına Yönelik İhlaller

Filistin nüfusunun %45’ini çocuklar oluşturmaktadır. Filistin, 2,21 milyon genç ve çocuğun olduğu dinamik bir nüfusa sahiptir. İsrail’in 1948’den bu yana süren ihlallerinden en fazla etkilenenler de her zaman çocuklar olmuştur.

1967 yılına kadar Ürdün ve Mısır’ın kontrolünde olan Filistin’in eğitim sistemi, 1967 yılındaki savaştan sonra Filistin topraklarının önemli bir kısmını işgal eden İsrail’in kontrolüne geçmiştir. Eğitim sisteminin tekrar Filistin yönetiminin kontrolüne geçişi, 1994’teki Oslo süreciyle mümkün olmuştur.

Özellikle birinci ve ikinci İntifada süreçlerinde eğitim ciddi darbeler almıştır. Okullar uzun süreli kapatmalara maruz kalmış, bazı öğrenci ve öğretmenler okuldan atılmış, tutuklanmış, okula gitmeleri engellenmeye çalışılmıştır. İkinci İntifada sürecinde 1.125 okul kapatılmış ve bu dönemde sadece eğitim altyapısına 5 milyar doların üzerinde zarar verilmiştir.

İkinci İntifada’dan sonra inşa edilmeye başlanan 700 kilometrelik Ayrım Duvarı/Utanc Duvarı sebebiyle her gün 3.000’den fazla öğrenci ve öğretmen İsrail polislerinin keyfi uygulamalarına, fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kalmaktadır.⁹ Ancak bütün olumsuzluklara ve engellemelere rağmen Filistin’de 15 yaş ve üstünde okuryazarlık oranı %96,7’dir.¹⁰

Çocuklar eğitim haklarına yönelik ihlallerin yanı sıra yetişkinlerin maruz kaldığı yaşam hakkı ihlalleri, keyfi tutuklama, işkence gibi ihlallerin

de muhatabı olmaktadır. 2018 yılında 55 çocuk Siyonist rejim tarafından gerçekleştirilen saldırılarda ölmüş, 7.000'den fazla çocuk da bir kısmı uzuv kaybına varan ciddiyette olmak üzere yaralanmıştır. 205 çocuk ise hâlihazırda işgal devleti hapishanelerinde tutulmakta ve işkencenin farklı türlerine maruz kalmaktadır.

Sonuç

İşgal devleti İsrail 1948'den bu yana Filistin'de gerçekleştirdiği hak ihlalleriyle bu toprakları Müslümanlar için âdeta bir açık hava hapishanesine çevirmiştir. İhlal edilen uluslararası hukuka rağmen BM, hantal mekanizması sebebiyle İsrail'e bir yaptırım uygulamamış; üstelik İsrail, bazı devletler tarafından ekonomik ve siyasi olarak da desteklenmiştir. Özellikle ABD'de Evanjelist Hristiyanların ve Siyonist Yahudilerin siyasetteki baskınlığı, ABD'yi Siyonist ihlalleri aklamaya çalışan bir yalan makinesi hâline getirmiştir. Dolayısıyla Siyonist rejimin Kudüs'te yaptığı ihlallerin tümünde ABD'nin onay ve desteği bulunmaktadır.

ABD'nin geçen yıl gündeme getirdiği ve henüz detayları açıklanmayan yeni Filistin planında (Yüzyılın Anlaşması) Kudüs'ün tamamının İsrail'in başkenti olması, Yahudi yerleşim birimlerinin boşaltılmaması, Filistinli mültecilerin geri dönüşüne izin verilmemesi gibi maddeler yer almaktadır. Nitekim ABD, eylem ve söylemleriyle

bu maddeleri hayata geçirmeye çoktan başlamıştır. Uluslararası kamuoyu ve adil siyasetçilerin, İsrail'in ihlallerini meşrulaştırmak anlamına gelen bahsi geçen plana şimdiden karşı çıkması gerekmektedir.

Uluslararası hukukun mekanizmaları -her ne kadar geç kalınmış olsa da- derhâl harekete geçirilerek savaş suçu ve insanlığa karşı suç işleyen İsrail yetkilileri uluslararası mahkemelerde yargılanmalı; öldürmelere, keyfi tutuklamalara ve işkenceye son verilmelidir.

İsrail yönetimi ve Arap ülkeleri arasında 2018'in son günlerinde aleni bir şekilde gerçekleşen normalleşme girişimleri, Arap ülkeleri yöneticilerinin Filistin meselesine bakışının değiştiğini göstermektedir. Fakat içerisinde kutsal Kudüs topraklarının da bulunduğu Filistin, halklar nezdinde önemini korumaktadır. Gelinen aşamada görünen o ki, İsrail 70 yıllık işgal tarihi sürecinde hiçbir dönem kendini bu kadar rahat hissetmemiştir. Zira yaptığı her türlü ihlali görmezden gelen bir Avrupa, yaptığı her hukuksuzluğu destekleyen bir ABD ve bunların tümünü olumlayan bir Arap ülkeleri grubunu arkasına almış görünmektedir. Bütün İslam dünyası, içinde bulunulan sürecin tehlikesini fark ederek artık Kudüs'ü savunma sorumluluğunu, yıllardır zayıf bırakılmış Filistin halkının omuzlarından almalı ve bir cephe olarak uluslararası platformlarda Kudüs'e yüksek sesle sahip çıkmalıdır.

Sonnotlar

- ¹ “İsrail Filistinli aileye evini kendi elleriyle yıktırdı”, *Anadolu Ajansı*, 13.04.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-filistinli-aileye-evini-kendi-elleriyle-yiktirdi/1451384>
- ² “Data on demolition and displacement in the West Bank”, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), <https://www.ochaopt.org/data/demolition>
- ³ Ahmet Emin Dağ, “Kudüs: İşgal Altında Bir İslam Kenti”, İNSAMER, 2018.
- ⁴ *Report of the independent international commission of inquiry on the protests in the Occupied Palestinian Territory*, UN Human Rights Council, A/HRC/40/74, 2019.
- ⁵ Nezir Akyeşilmen, “İsrail ve İşgal Edilmiş Topraklar: Güvenliğin Gölgesinde İnsan Hakları”, ORSAM, c. 3, S. 25, Ocak 2011, https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/5nezir.pdf
- ⁶ “More than 200 Palestinians have died in Israeli prisons since 1967”, *Daily Sabah*, 24.02.2018, <https://www.dailysabah.com/mideast/2018/02/24/more-than-200-palestinians-have-died-in-israeli-prisons-since-1967>
- ⁷ “Torture in Israeli Prisons: 200 Methods Used against Palestinian Prisoners”, *The Palestine Chronicle*, 5.4.2015, <http://www.palestinechronicle.com/torture-in-israeli-prisons-200-methods-used-against-palestinian-prisoners/>
- ⁸ “Torture and Abuse in Interrogation”, *B’Tselem*, 11.11.2017, <https://www.btselem.org/torture>
- ⁹ Merve Aksoy Ercümen, “Filistin’de Eğitim: İsrail’in Yıldırma ve Şiddet Politikalarına Direnen Eğitimli Bir Halk”, İNSAMER, 2018, https://insamer.com/tr/filistin-de-egitim-israilin-yildirma-ve-siddet-politikalarina-direnen-egitimli-bir-halk_1654.html
- ¹⁰ “Selected Indicators for Education in Palestine”, Palestinian Central Bureau of Statistics (PCBS), http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Educ_MI_E.html

